

UTENOS TERITORINĖS DARBO BIRŽOS KOVOS SU KORUPCIJA 2015-2018 METŲ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Utenos teritorinės darbo biržos kovos su korupcija 2015-2018 metų programa (toliau – Programa) yra pagrįsta bendradarbiavimo su visuomene, korupcijos prevencijos ir antikorupcinio švietimo principais. Ši Programa parengta vadovaujantis Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Lietuvos darbo birža) Kovos su korupcija 2015-2018 metų programa ir jos įgyvendinimo priemonių planu, patvirtintais Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2015 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. V-202 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kovos su korupcija 2015-2018 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano tvirtinimo“.

2. Norint įgyvendinti efektyvias korupcijos prevencijos priemones, šalinant korupcijos socialinio reiškinio priežastis, būtina stiprinti Utenos teritorinės darbo biržos (toliau – Utenos TDB) veiklos sistemą, skatinti glaudesnę jos bendradarbiavimą su visuomene, kitomis institucijomis, ugdyti visuomenės narių pilietinę sąmonę ir pasitikėjimą valstybės institucijomis, kreipti kovos su korupcija priemones ne į korupcijos padarinius, o į prielaidas, stiprinti antikorupcinį švietimą.

3. Programa orientuojama į du pagrindinius dalykus – korupcijos prielaidų ir sąlygų mažinimą bei šalinimą ir antikorupcinį švietimą. Programoje įvardytos prioritetingos Utenos TDB kovos su korupcija sritys, kuriose yra didžiausia korupcijos paplitimo galimybė.

4. Utenos TDB kovos su korupcija programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, o šios programos įgyvendinimo priemonės padės užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę Utenos TDB valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis (toliau – darbuotojai), veiklą.

II. KORUPCIJOS PRIELAIDOS

1. Galima išskirti tokias bendrąsias korupcijos prielaidas: teisinės, politinės, ekonominės, socialinės, visuomenės pilietiškumo stokos, sprendimų, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybių įstaigos patvirtinimo, priėmimo.

2. Utenos TDB korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja šiose veiklos srityse:

- 2.1. *išduodant leidimus ir priimant sprendimus dėl užsieniečių teisėto darbo Lietuvos Respublikoje;*
- 2.2. *vykdant ūkio subjektų veiklos priežiūrą;*
- 2.3. *teikiant darbo rinkos paslaugas;*
- 2.4. *įgyvendinant užimtumo rėmimo priemones;*
- 2.5. *valdant personalą;*
- 2.6. *organizuojant ir vykdant viešųjų pirkimų procedūras;*
- 2.7. *koordinuojant profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimą;*
- 2.8. *įsisavinant valstybės biudžeto, Užimtumo, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų lėšas bei valdant valstybės turtą.*

III. PRIORITETINIŲ UTENOS TDB KOVOS SU KORUPCIJA SRIČIŲ APLINKOS ANALIZĖ

1. Pasiiekti rezultatai ir problemos prioritetinėse srityse:

2.1. Leidimų išdavimas ir sprendimų priėmimas dėl užsieniečių teisėto darbo Lietuvos Respublikoje.

Užsienietis negali teisėtai dirbti Lietuvos Respublikoje neturėdamas leidimo dirbti, kurį Utenos TDB siūlymu išduoda LDB, išskyrus atvejus, nurodytus Lietuvos Respublikos įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties. Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2015 m. kovo 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties pakeitimams nebeliko 58 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras nustato sąlygas, kuriomis užsienietis atleidžiamas nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti. Laiku negavęs leidimo iš jį išduodančios institucijos, asmuo negalės teisėtai dirbti Lietuvos Respublikoje, todėl darbdavys, siekiantis įdarbinti užsienietį, yra suinteresuotas išnaudoti visas priemones, kad gautų reikalingą dokumentą. Dėl šios priežasties korupcijos pasireiškimo tikimybė yra galima ir šioje Utenos TDB veiklos srityje.

2014 metais Utenos apskrityje priimta sprendimų dėl užsieniečio aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams nebuvo. Nuo 2014-11-01 įsigaliojo supaprastinta leidimų laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo procedūra aukštos kvalifikacijos specialistams iš trečiųjų valstybių. Kvalifikuoto darbuotojo imigracijos procedūra anksčiau galėjo trukti 2 - 4 mėnesius, o nuo 2014-11-01 aukštos profesinės kvalifikacijos specialisto įdarbinimo terminas sutrumpėjo iki 1 mėnesio, jeigu tokiam specialistui iš trečiosios šalies darbdavys įsipareigoja mokėti ne mažesnę nei trigubą šalies vidutinio bruto atlyginimo dydžio darbo užmokestį. Tokiu atveju darbdavys, norėdamas įdarbinti aukštos profesinės kvalifikacijos specialistą iš užsienio, neprivalo skelbti laisvos darbo vietos bei kreiptis į Utenos TDB, kad ši patikrintų, ar iš tiesų Utenos apskrities darbo rinkoje trūksta reikiamos kvalifikacijos specialistų – sprendimą dėl tokio užsieniečio įdarbinimo darbdavys gali priimti pats. Tačiau darbdavys, ketinantis aukštos profesinės kvalifikacijos specialistui mokėti ne mažesnę nei dvigubą šalies vidutinio bruto atlyginimo dydžio darbo užmokestį, privalo 14 kalendorinių dienų skelbti laisvą darbo vietą bei kreiptis į LDB, kad ši išduotų sprendimą, patvirtinantį, jog užsieniečio aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantis darbas atitinka Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikius. Tokio sprendimo priėmimas užtrunka iki 2 savaičių.

2.2. Ūkio subjektų veiklos priežiūra.

Utenos TDB patvirtino Paramos darbo vietoms steigti priemonių įgyvendinimo patikrinimų atlikimo tvarkos aprašą, Remiamojo įdarbinimo priemonių įgyvendinimo patikrinimų atlikimo tvarkos, Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojų profesinio mokymo priemonės įgyvendinimo patikrinimų atlikimo tvarkos ir Profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančių įstaigų patikrinimo atlikimo tvarkos aprašus. Taip pat buvo patvirtintas darbdavių, kurie įdarbina užsieniečius pagal leidimus dirbti Lietuvos Respublikoje, patikrinimų atlikimo tvarkos aprašas.

Nors verslo organizacijos vis labiau linkusios teigiamai vertinti ūkio subjektų veiklos priežiūrą vykdančių inspektorių veiklą, dabartinė verslo priežiūrą atliekančių institucijų sistema yra nepakankamai koordinuota. Kiekviena savarankiškai veikianti, savo veiksmų ir sprendimų su kitomis valstybės ar savivaldybių įstaigomis nederinanti institucija yra papildoma našta verslo sektoriui, prisidedanti prie neigiamo požiūrio į verslo priežiūrą vykdančias institucijas formavimo. Siekiant mažinti korupciją šioje Utenos TDB veiklos srityje, būtina didinti bendradarbiavimą su kitomis ūkio subjektų veiklos priežiūrą, atliekančiomis institucijomis.

2.3. Darbo rinkos paslaugų teikimas ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimas.

Užtikrinant darbo rinkos paslaugų teikimo kokybę ir skaidrumą bei siekiant išvengti išankstinių susitarimų dėl paslaugų teikimo nesilaikant teisės aktų nustatytos tvarkos, Utenos TDB vykdoma specialistų, teikiančių darbo rinkos paslaugas, rotacija. Įdiegus profiliuotą bedarbių aptarnavimą, buvo perskirstyti specialistų aptarnaujami bedarbiai. Bedarbiui įgijus motyvaciją ar pasirengimą - keičiamas jį aptarnaujantis Utenos TDB specialistas.

Bedarbiui taikomos darbo rinkos paslaugos ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonės turi būti numatytos jo individualiame užimtumo veiklos plane. Utenos TDB direktoriaus nustatyta tvarka vykdomos individualių užimtumo veiklos planų patikros. Tai sumažina korupcijos prielaidas aptarnaujant bedarbius.

Didinant darbuotojų kompetencijas ir atsakomybes bei gerinant darbo kokybę aptarnaujant klientus, nuo 2013 m. birželio 1 d. Utenos TDB - įdiegti Tarpininkavimo įdarbinant ir Konsultavimo paslaugų teikimo kokybės standartai bei Pagrindinės klientų aptarnavimo taisyklės. Taip pat - įdiegta į rezultatus orientuotos veiklos vertinimo ir skatinimo sistema.

Tarpininkavimo įdarbinant standartas bei Bendradarbiavimo su darbdaviais tvarkos aprašas nustato laisvų darbo vietų užpildymo tvarką, tačiau nepakankamai užtikrina tinkamų kandidatų atrankos kontrolę bei palieka galimybę pasireikšti korupcijai.

2.4. Utenos TDB personalo valdymas.

Utenos TDB personalo valdymas - sritis, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė. Personalo valdymas yra labai svarbus organizuojant įstaigos veiklą, nes nuo tinkamai parinkto personalo priklauso teikiamų paslaugų kokybė ir administracinių procedūrų efektyvumas bei skaidrumas. Todėl personalo valdymo procesas turi būti kiek įmanoma labiau viešas, visuomenė turi teisę žinoti, kokiais būdais asmenys atrenkami dirbti valstybės institucijoje.

Taip pat formuojant įstaigos personalą svarbu, kad valstybės įstaigos vadovo ir jo pavaduotojo pareigas užimtų tik nepriekaištingos reputacijos asmenys, nes tai ypač svarbu institucijos teigiamo įvaizdžio formavimui.

2.5. Utenos TDB viešųjų pirkimų vykdymas.

Įgyvendinant Utenos TDB kovos su korupcija 2011-2014 metų programos priemones, iš per 2014 metus Utenos TDB atliktų viešųjų pirkimų 72 proc. sudaro elektroniniai pirkimai nuo visų skelbiamų pirkimų skaičiaus.

Nors planuojami viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę erdvę rezultatai per 2014 metus buvo įvykdyti, tačiau reikia pastebėti, kad viešieji pirkimai, kuriems naudojamos valstybės biudžeto lėšos, priskiriami prie sričių, kuriose yra didesnė korupcijos tikimybė. Tam tikrais atvejais korupcijai pasireikšti gali turėti įtakos neformalus išankstiniai susitarimai, kvalifikacinių reikalavimų pritaikymas proteguojamoms įmonėms, nereikalingų prekių, paslaugų ar papildomų darbų pirkimas, netinkamas sutarčių vykdymas ir nepakankama jų vykdymo priežiūra, tiekėjų piktnaudžiavimas jiems suteikta teise ginti savo interesus.

2.6. Profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimo koordinavimas.

Profesinės rehabilitacijos paslaugų poreikis nustatomas asmenims, kurie be šių paslaugų negali dirbti ankstesnio darbo pagal įgytą profesinę kvalifikaciją arba kito darbo, atitinkančio jų profesinę kvalifikaciją, arba įgyti naują profesinę kvalifikaciją, arba atlikti kitos profesinės kvalifikacijos reikalaujančius darbus dėl ligos, sveikatos būklės ar organizmo funkcijų sutrikimų. Utenos TDB veiklos srityje turi būti kreipiamas dėmesys į korupcijos pasireiškimo tikimybę siuntimų dėl profesinės rehabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo srityje. Atkreiptinas dėmesys, kad profesinės rehabilitacijos paslaugų poreikis nenustatomas, kai asmuo neturi profesinės rehabilitacijos motyvacijos (nesutinka dalyvauti profesinėje rehabilitacijoje) ir neturi darbinės veiklos motyvacijos. Šiuo atveju būtina potencialius profesinės rehabilitacijos programos dalyvius tinkamai informuoti apie profesinės rehabilitacijos teikiamą naudą ir vėlesnes įsidarbinimo

galimybes. Todėl labai svarbu per kuo trumpesnę laikotarpį nuo asmens pasitraukimo iš darbo rinkos, įvairiomis priemonėmis ir programomis padėti jam įgyti atitinkančią poreikius profesinę kvalifikaciją ir grįžti į darbo rinką.

2.7. Valstybės biudžeto, Užimtumo, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų lėšų įsisavinimas bei valstybės turto valdymas.

Utenos TDB interneto svetainėje skelbiama ir, esant poreikiui, atnaujinama informacija apie Utenos TDB vykdomus projektus, jų įgyvendinimą, lėšų panaudojimą. Utenos TDB interneto svetainės skyriuje „Europos Sąjungos parama“ talpinamos naujienos apie Utenos TDB vykdomų ir įgyvendintų projektų rezultatus.

Pažymėtina, kad užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimui skiriamos ženklios lėšos iš valstybės biudžeto, Užimtumo, Europos Sąjungos (toliau – ES) struktūrinių bei kitų fondų. ES paramos skirstymas yra susijęs su korupcijos rizika, o korupcinių nusikalstamų veikų užfiksuojama (be viešųjų pirkimų) ES paramą administruojančiose institucijose, kai sprendžiami klausimai dėl paramos skyrimo ar neskystimo, kontrolės vykdymo. Nors Utenos TDB interneto svetainės skyriuje „ES parama“ skelbiama informacija apie ES lėšomis finansuojamus projektus, tačiau visuomenei kartais trūksta suprantamo paaiškinimo, kodėl pasirinktos konkrečios finansavimo kryptys ir kokio rezultato siekiama. Visuomenė dažnai jai priimtiniu būdu negauna informacijos apie Utenos TDB pajamas ir išlaidas, trūksta skaidrumo ir viešumo dėl turto valdymo, naudojimo ir disponavimo.

Atsižvelgiant į tai, svarbu Utenos TDB interneto svetainės skyriuje „Europos Sąjungos parama“, viešinti visų Utenos TDB įgyvendinamų projektų tikslus ir uždavinius, akcentuoti realią naudą darbo rinkai, nurodant ES struktūrinių ir kitų fondų lėšų dalį nuo bendro finansavimo, skirto užimtumo politikai įgyvendinti, nurodyti lėšų apimtis atskirų tikslinių grupių paramai.

2.8. Antikorupcinis švietimas.

Didinant Utenos TDB valstybės tarnautojų ir darbuotojų atsakomybę ir atskaitomybę, ugdant jų dorą ir etišką elgesį, 2012 metais buvo patvirtintas į rezultatus orientuoto modelio įdiegimo priemonių planas.

LDB 2013 m. birželio 18 d. direktoriaus įsakymu Nr. V-321 buvo patvirtintas Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei teritorinių darbo biržų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksas.

Pilietinės visuomenės įtraukimas į kovą su korupcija yra vienas geriausių būdų, padedančių vyriausybei taikyti antikorupcines priemones ir propaguoti nepakantumą korupcijai visuose visuomenės sluoksniuose. Jei valstybės valdžia ir gyventojai kartu kovos prieš korupciją, galimybės pasiekti gerų rezultatų labai padidės, pvz., bus greičiau ir efektyviau užtikrinta žmogaus teisių apsauga bei skaidrus ir aiškus sprendimų priėmimas, pagerinta valstybės tarnautojų darbo, viešojo administravimo kokybė, padidinta valstybės tarnautojų atsakomybė, piliečiai ims labiau pasitikėti valstybe, stabilizuosis rinkos mechanizmai ir pan. Todėl norint tikėtis efektyvios gyventojų paramos, būtina vykdyti antikorupcinį visuomenės švietimą, kuris yra bene pagrindinė priemonė, galinti užtikrinti kovos su korupcija ir privačiame, ir viešajame sektoriuose veiksmingumą.

IV. PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

1. Kovos su korupcija programos tikslas - šalinti prielaidas korupcijos atsiradimui Utenos TDB veikloje, mažinti viešojo administravimo procedūrų ir priimamų sprendimų neskaidrumą, sustiprinti korupcijos prevenciją, antikorupcinį švietimą.

2. Programos uždaviniai prioritetingose srityse:

2.1. mažinti korupcijos prielaidas išduodant leidimus ir priimant sprendimus dėl užsieniečių teisėto darbo Lietuvos Respublikoje;

2.2. mažinti korupcijos prielaidas atliekant ūkio subjektų priežiūrą;

2.3. gerinti darbo rinkos paslaugų teikimo kokybę;

- 2.4. *tobulinti užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą;*
- 2.5. *didinti personalo valdymo skaidrumą;*
- 2.6. *mažinti korupcijos rizikos veiksnius atliekant viešųjų pirkimų procedūras;*
- 2.7. *tobulinti profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo kokybę;*
- 2.8. *didinti valstybės biudžeto, Užimtumo, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų lėšų įsisavinimo skaidrumą;*
- 2.9. *viešinti valstybės turto valdymo veiksmus;*
- 2.10. *stiprinti valstybės tarnautojų, darbuotojų atsparumą korupcijai, skatinti laikytis profesinės etikos;*
- 2.11. *skatinti visuomenę įsitraukti į antikorupcinę veiklą.*

3. Programoje nustatytų atskirų sričių uždavinių pasiekimas vertinamas pagal Programos įgyvendinimo priemonių plane nustatytus laukiamų rezultatų kriterijus. Už duomenų, reikalingų nustatyti, ar šie kriterijai - pasiekti, surinkimą pagal kompetenciją atsako atitinkami Programos įgyvendinimo priemonių plane nurodyti vykdytojai.

V. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS, ATSKAITOMYBĖ IR ATNAUJINIMAS

1. Programos įgyvendinimas vykdomas pagal Utenos TDB direktoriaus įsakymu patvirtintą Utenos TDB kovos su korupcija programos 2015-2018 metų įgyvendinimo priemonių planą.

2. Vadovaujantis Lietuvos darbo biržos direktoriaus 2011 m. lapkričio 5 d. įsakymo Nr. V-558 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2011-2014 metų kovos su korupcija 2011-2014 metų programos ir jos priemonių plano įgyvendinimo“ 2.2. punktu, Utenos TDB kasmet iki kovo 1 d. turi pateikti Lietuvos darbo biržai Utenos TDB kovos su korupcija programos įgyvendinimo priemonių plano ataskaitą.
